

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 436

**Rachunkowość na rzecz
zrównoważonego rozwoju.
Gospodarka – etyka – środowisko**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach:
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-591-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Maria Aluchna, Olga Mikołajczyk: Akcjonariusze vs. interesariusze. Przypadek raportowania zintegrowanego / Shareholders vs. stakeholders. The case of integrated reporting	11
Joanna Antczak: Wypadki chemiczne a bezpieczeństwo ekologiczne / Chemical accidents vs. ecological security	21
Anna Balicka: Sprawozdawczość środowiskowa – światowe trendy ujawniania informacji środowiskowych / Environmental reporting – world trends of disclosure of environmental information	30
Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: Rewizja finansowa a wiarygodność sprawozdań finansowych / Financial audit vs. financial statements credibility	39
Aurelia Bielawska: Realizacja idei społecznej odpowiedzialności biznesu w rzemiośle / The idea of Corporate Social Responsibility (CSR) in craft	48
Ewa Chojnacka, Jolanta Wiśniewska: Raportowanie danych CSR w Polsce / Reporting on CSR data in Poland.....	55
Marlena Ciechan-Kujawa, Katarzyna Goldmann: Analiza komparatywna wykorzystania i oceny przydatności analizy finansowej w praktyce firm audytorskich i jednostek gospodarczych w Polsce / Comparative analysis of the use and evaluation of the usefulness of financial analysis in the practice of auditing companies and business entities in Poland.....	64
Anna Dąbkowska: Wpływ raportu Liikanena na zmiany w regulacjach sektora bankowego w Niemczech / The impact of Liikanen report on changes in regulations of the banking sector in Germany.....	75
Anna Dubel: Analiza porównawcza kosztów adaptacji i zapobiegania zmianom klimatycznym / Comparative analysis of climate mitigation and adaptation costs	84
Justyna Dyduch: Możliwości wykorzystania informacji pochodzących z ewidencji księgowej w środowiskowej analizie finansowej przedsiębiorstwa – wyniki badań ankietowych / Possibility of using information from accounting records in environmental corporate financial analysis – survey research results.....	93
Danuta Dziawgo: Znaczenie raportowania pozafinansowego w opinii indywidualnych inwestorów / Non-financial reporting importance from individual investors' perspective.....	105

Justyna Fijałkowska: Raportowanie informacji niefinansowych zgodnie z nową dyrektywą UE 2014/95/EU jako wyzwanie dla przedsiębiorstw / Non-financial information reporting following UE 2014/95/UE new directive as a challenge for companies	115
Tomasz Gabrusewicz: Wybrane problemy stosowania wyceny w wartości godziwej do wyceny bilansowej / Selected aspects of applying valuation at fair value to balance sheet valuation.....	123
Marzena Hajduk-Stelmachowicz: Pułapki decyzyjne a system zarządzania środowiskowego / Decision-making traps related to the environmental management system.....	133
Dominika Kordela: Crowdfunding w Polsce – koncepcja finansowania społecznościowego / Crowdfunding in Poland – the concept of social financing	143
Angelika Kuligowska, Michał Moszyński, Damian Walczak: Ryzyko oraz jego świadomość w kontekście odpowiedzialności za szkody środowiskowe w Polsce / Risk and its awareness in the context of liability for environmental damages in Poland.....	154
Agnieszka Kurdyś-Kujawska: Ubezpieczenia gospodarcze jako czynnik zapewniający zrównoważony rozwój gospodarstw rolnych / Business insurances as a factor to ensure sustainable economic development of farms ...	163
Małgorzata Kutera: Etyczne aspekty zwalczania nadużyć finansowych / Ethical aspects of combating financial frauds	174
Jan Michalak: Raport strategiczny jako źródło informacji dla inwestorów społecznie odpowiedzialnych w Wielkiej Brytanii. Wyniki badań empirycznych / Strategic report as a source of information for socially responsible investors in UK. Empirical research results.....	186
Joanna Pawłowska-Tyszko: Nowe instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie krajów członkowskich UE a rozwój zrównoważony / New instruments of risk management in agriculture of the member states of the EU vs. sustainable development	199
Kamila Prucia: Projekt naukowy jako narzędzie finansowania nauki / A scientific project as a financing tool for science	209
Ksymena Rosiek: Koszty środowiskowe w sektorze wodno-kanalizacyjnym / Environmental costs in water and sewage sector	219
Anna Serwatka: Druk w polskich firmach i na uczelniach oraz jego wpływ na środowisko / Printing in Polish companies and at universities and its impact on the environment	231
Hanna Sikacz: Wpływ CSR na sytuację finansową przedsiębiorstw – przegląd badań / The impact of CSR on the corporate financial performance – a review of research.....	241
Dorota Śładkiewicz, Piotr Wanicki: Istota społecznej odpowiedzialności biznesu w procesie kreowania wartości przedsiębiorstwa / The essence of corporate social responsibility in creating company value.....	253

Monika Sobczyk: W poszukiwaniu wpływu dokonań CSR na wyniki finansowe / Searching the impact of corporate social performance on corporate financial performance	261
Anna Spoz: Wpływ finansyzacji na działalność i sprawozdawczość przedsiębiorstw / The impact of financialization on the model business of enterprises and their financial reporting	270
Lidia Włodarska-Zoła: Venture capital jako źródło finansowania przedsięwzięć innowacyjnych w świetle polityki wspierania innowacyjności / Venture capital as a source of financing innovative undertakings in the light of the policy of supporting innovativeness.....	278
Aleksander Zawadzki, Marlena Rybacka: Falszowanie sprawozdań finansowych w opinii biegłych rewidentów / Financial statements fraud in the opinion of auditors	287
Katarzyna Ziętek-Kwaśniewska: Terminowość płatności w transakcjach między przedsiębiorstwami w Polsce / Punctuality of payments in transactions between businesses in Poland.....	296
Beata Zyznarska-Dworczak: Determinanty rozwoju sprawozdawczości niefinansowej w świetle pozytywnej i normatywnej teorii rachunkowości / Factors development of non-financial reporting in the light of positive and normative accounting theory	307

Wstęp

Idea zrównoważonego rozwoju wzbudza uzasadnioną uwagę zarówno w społeczeństwie, jak i w gospodarce oraz w nauce. Poszukujemy bowiem sposobu na racjonalne funkcjonowanie w złożonej rzeczywistości. Konieczne jest nie tylko naukowe opracowanie zasad zrównoważonego rozwoju, lecz także ich efektywna implementacja w praktyce gospodarczej. Nie bez znaczenia jest przy tym również społeczne poparcie dla idei zrównoważonego rozwoju.

Niewątpliwie problemy w zakresie ochrony środowiska oraz etyki prowadzonego biznesu stanowią ogromne wyzwanie rozwojowe. Nie możemy dopuścić, by stały się one barierą rozwoju naszej cywilizacji. Stąd też obecne koncepcje teoretyczne coraz częściej podkreślają konieczność ograniczania negatywnego wpływu prowadzonej działalności na interesariuszy oraz budowania wartości dodanej – rozumianej dużo szerzej niż dotychczas.

Współczesny świat spogląda na ideę zrównoważonego rozwoju z ogromną nadzieją, ponieważ oznacza ona szansę na zmianę filozofii gospodarowania z poszanowaniem zasad gospodarki rynkowej. Nie możemy tej szansy zmarnować. Ta wspaśniała idea wymaga jednak jeszcze wiele pracy, zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i empirycznym.

Tematów badawczych więc nie brakuje. Środowisko ekonomistów z dyscypliny „finanse”, a w tym „rachunkowość”, od dawna zaangażowane jest naukowo w prace badawcze dotyczące zrównoważonego rozwoju. Jednym z przykładów aktywności i profesjonalizmu naszego środowiska naukowego jest niniejsza publikacja.

W opracowaniu opublikowano wybrane artykuły dotyczące idei zrównoważonego rozwoju w zakresie rachunkowości, których autorami są osoby z uznanych ośrodków naukowych w Polsce. Podkreślam wagę inspirujących treści poszczególnych opracowań. Istotny wkład w naukową jakość publikacji wnieśli także recenzenci. Zgłoszone przez nich uwagi i sugestie podniosły jeszcze wartość naukową opracowania.

Niniejsza publikacja jest naszym wspólnym sukcesem: autorów i recenzentów.

Danuta Dziawgo

Anna Dąbkowska

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: anna.dabkowska@kul.pl

WPŁYW RAPORTU LIIKANENA NA ZMIANY W REGULACJACH SEKTORA BANKOWEGO W NIEMCZECH

THE IMPACT OF LIIKANEN REPORT ON CHANGES IN REGULATIONS OF THE BANKING SECTOR IN GERMANY

DOI: 10.15611/pn.2016.436.08

JEL Classification: G21, G28

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie i ocena wdrażanych w Niemczech rozwiązań, które mają ograniczyć wielkość i skalę ryzyka podejmowanego przez największe banki oraz przyczynić się do większej ochrony deponentów i podatników. Słuszne wydaje się zobowiązanie banków do opracowania planów naprawczych i likwidacyjnych oraz karalność kierownictwa za działalność w odniesieniu do przekroczenia granic dopuszczalnego ryzyka. Zdaniem autorki, struktura niemieckiego systemu bankowego w Niemczech, mimo wprowadzonych rozwiązań, pozostaje bez zmian, a wydzielenie działalności handlowej ma charakter symboliczny, ponieważ obowiązek odseparowania działalności handlowej od tradycyjnej będzie nałożony na nieliczne banki.

Słowa kluczowe: Niemcy, system bankowy, podział banków.

Summary: The purpose of this article is to present the instruments of impact on the banking system in Germany in order to reduce the risk undertaken by the largest banks and to protect depositors and taxpayers. It seems reasonable to oblige banks to draw up recovery and liquidation plans and punishment of management for activities in relation to cross the boundaries of acceptable risk. According to the author, the structure of the German banking system in Germany, despite the solutions introduced, remains unchanged, and the separation of commercial activity is symbolic, because the obligation separation of commercial activities from the traditional will be applied to very few banks.

Keywords: Germany, banking regulation, commercial and investment banking.

1. Wstęp

Kryzys finansowy ujawnił wiele niedoskonałości systemu bankowego. Liberalizacja i globalizacja rynków finansowych doprowadziły do sytuacji, w której banki bez ograniczeń wykorzystywały możliwości bankowości uniwersalnej w swojej działalności i nawiązywały ścisłą współpracę z innym podmiotami, stając się *too-important-to-fail* oraz *too-interconnected-to-fail*. Na rynku niemieckim kryzys bankowy trwał do 2012 r. i dotknął głównie banki krajów federacji (Landesbanken) oraz niektóre duże banki, które angażowały się w działalność w toxic asset. Kryzys spowodował, że rządy państw, aby uchronić banki systemowo ważne przed utratą wypłacalności, musiały przeznaczyć na ich ratowanie pieniądze podatników. Szacuje się, że w Niemczech na ratowanie banków przeznaczono 187 mld € [Dahlhoff 2014]. Choć odpowiedzialność związana z utrzymaniem dużych banków *too-big-to-fail* znacznie zaostrzyła kryzys, to w tym okresie na rynku niemieckim odbywały się fuzje, które wydają się sprzeczne z dążeniem regulatorów do tworzenia mniejszych jednostek [Brämer, Gischer, Richter 2011].

Początkowo działania antykryzysowe w sektorze bankowym polegały na udzielaniu pomocy bankom, którym groził brak płynności i wypłacalności. W Niemczech rząd szybko zareagował na kryzys bankowy i już 17 października 2008 r. weszła w życie ustawa o stabilności rynku finansowego (Gesetz zur Umsetzung eines Maßnahmenpakets zur Stabilisierung des Finanzmarktes (Finanzmarktstabilisierungsgesetz – FMStG)). Celem tej ustawy było wdrożenie pakietu ratunkowego w wysokości 480 mld € (20% PKB Niemiec), który miał zapewnić stabilność finansową banków i innych instytucji finansowych. Pakiet ratunkowy składał się z: funduszu stabilizacyjnego (środki finansowe z emisji skryptów dłużnych nieprzekraczające 100 mld €), gwarancji (przeznaczono 400 mld €, gwarancji można udzielić maks. na 36 miesięcy), rekapitalizacji (na rekapitalizację banków przeznaczono 70 mld € plus rezerwę 10 mld €), przejęcia ryzyka (zakup toksycznych papierów wartościowych przez ministra finansów) [Romiszewska 2008].

Kolejnym krokiem było tworzenie takich regulacji prawnych, które ograniczą ryzykowną działalność banków i nie dopuszczą do kolejnego kryzysu. Starania koncentrowały się głównie na tworzeniu wspólnego nadzoru bankowego w ramach unii bankowej. Ponadto powstał pomysł oddzielenia działalności handlowej od tradycyjnej depozytowo-kredytowej oraz opracowania przez banki planów naprawczych na wypadek kryzysu. Niemiecki projekt ustawy powstał w wyniku przedstawionych przez grupę Liikanena propozycji reform.

Celem artykułu jest przedstawienie i ocena wdrażanych w Niemczech rozwiązań, które mają ograniczyć wielkość i skalę ryzyka podejmowanego przez największe banki oraz przyczynić się do większej ochrony deponentów i podatników. Przeprowadzenie powyższej analizy umożliwi sformułowanie ogólnych wniosków dotyczących przeniesienia ryzykowej działalności banku do odrębnego podmiotu.

Metodą badawczą zastosowaną w artykule będzie krytyczna analiza literatury przedmiotu oraz dokumentów instytucji Niemiec i Unii Europejskiej.

2. Raport Liikanena jako propozycja regulacji antykryzysowych

W odpowiedzi na globalny kryzys finansowy szukano rozwiązań, których celem było ograniczenie wielkości i skali ryzyka podejmowanego przez największe banki. W jurysdykcjach amerykańskich, brytyjskich oraz europejskich pojawiły się propozycje oddzielenia działalności depozytowej banków od działalności inwestycyjnej. W Stanach Zjednoczonych wydano dokument – reguła Volckera – zakazujący instytucjom prowadzącym działalność detaliczną zawierania transakcji na własny rachunek oraz posiadania udziałów w funduszach typu hedge oraz private equity [Koleśnik 2014, s. 67]. W Wielkiej Brytanii komisja Vickersa zaleca odseparowanie działalności związanej z przyjmowaniem depozytów ze spółki zależnej o wysokim kapitale. W Unii Europejskiej opublikowano w 2012 r. raport zespołu ekspertów, tzw. Raport Liikanena, który przedstawiał kierunki reform strukturalnych w regulacjach sektora bankowego. Grupa Liikanena postulowała wprowadzenie następujących reform [Liikanen 2012; Kasiewicz, Kurkliński, Marcinkowska 2013]:

1. Wydzielenie operacji dokonywanych na własny rachunek do odrębnej jednostki handlowej – do niej należeć będą jednostki organizacyjne, które będą prowadzić ryzykowne operacje na własny rachunek. Obowiązkowe wydzielenie bankowości inwestycyjnej ma obowiązywać te instytucje, które mają wysoki udział aktywów w działalności biznesowej (15–25% ogółu aktywów banku lub gdy wartość tych aktywów przekracza 100 mld €). Dopuszcza się świadczenie przez bank depozytowy usług hedgingowych dla klientów indywidualnych, które cechuje niski poziom ryzyka.

2. Dodatkowe wydzielenie działalności bankowej uwarunkowane planem naprawczym – grupa Liikanena proponuje uzupełnienie Recovery and Resolution Plans poprzez zastosowanie dedykowanych instrumentów, które pokrywałyby straty ze źródeł wewnętrznych (*bail-in instruments*) i dzięki temu zwiększono by absorbowanie strat przez banki.

3. Przegląd wymagań kapitałowych w stosunku do „aktywów handlowych” i kredytowania nieruchomości – należy zastosować surowsze wymagania kapitałowe oraz mechanizmy kontrolne odseparowanych podmiotów handlowo-inwestycyjnych, których działalność cechuje duże ryzyko.

4. Wzmocnienie nadzoru korporacyjnego i systemu kontroli – w raporcie zwraca się uwagę na istotność mechanizmów nadzoru i kontroli zarówno kadry zarządzającej, jak i zarządzania ryzykiem. Wynagrodzenia powinny być uwarunkowane uzyskanymi wynikami i wypłacane np. w 50% w formie akcji, a premie nie powinny przewyższać wypłacanych dywidend. Za nieprzestrzeganie regulacji menedżerowie powinni otrzymać kary w formie zwrotu otrzymanych wynagrodzeń i zakazu pracy w instytucjach finansowych. Ponadto sugerują poprawę jakości publikowanych in-

formacji o ryzyku – należy upubliczniać informacje, które działalności bankowe są zyskowne, a które nie [Liikanen 2012].

Grupa Liikanena już na wstępie podkreśla, że nie ma jednoznacznie dobrego ani złego modelu działalności biznesowej banku w czasie kryzysu. Główną przyczynę kryzysu dostrzegają w nadmiernej akceptacji ryzyka – głównie w finansowaniu nieruchomości funduszami krótkookresowymi, oraz niskich wielkościach wymaganych kapitałów w stosunku do występującego ryzyka.

Od chwili opublikowania raportu rozwiązania zaproponowane przez Liikanena były szeroko komentowane i przez wielu krytykowane. Niektórzy chwalili go z jednej strony za uwzględnienie potrzeb banków i zalety uniwersalnego systemu bankowego, a z drugiej – krytykowali, że mimo iż raport stwierdza, że żaden system nie jest zbyt dobry ani zły, to zaleca się oddzielenia niektórych obszarów działalności [Utzig 2012]. Szczególnie nieprzychylnie zapatrywano się na zaproponowane limity, od których ma być oddzielona inwestycyjna działalność banku. Z jednej strony określa się je jako przypadkowe, ponieważ nie ma zbyt wielu wyjaśnień w raporcie objaśniającym postulowane progi [Utzig 2012], z drugiej natomiast jako za wysokie, ponieważ będą obejmować tylko nieliczne banki [The Economist 2013]. Raport Liikanena wskazuje jedynie na trzy banki niemieckie, które musiałyby odseparować prowadzoną działalność inwestycyjną. Należą do nich: Deutsche Bank, Commerzbank oraz LB Baden-Württemberg.

Raport Liikanena wzbudził wiele kontrowersji i nie został wprowadzony w życie. Komisja Europejska nie zaprzestała jednak prac i pod koniec stycznia 2014 r. przedstawiła projekt rozporządzenia prawnego, który chociaż oparty jest na raporcie Liikanena, to jest od niego łagodniejszy [Proposal... 2014].

3. Rozwiązanie w Niemczech

Rząd Niemiec, nie czekając na regulacje Unii Europejskiej, postanowił wprowadzić podobne rozwiązania jak zaproponowane w Raporcie Liikanena na szczeblu krajowym. W lutym 2013 r. przedstawiono projekt ustawy, a już 7 lipca 2013 r. została uchwalona „ustawa o ochronie przed ryzykiem oraz planach restrukturyzacji i likwidacji instytucji finansowych i grup finansowych” (Gesetz zur Abschirmung von Risiken und zur Planung der Sanierung und Abwicklung von Kreditinstituten und Finanzgruppen vom 7. August 2013). Ustawa składa się z 4 artykułów:

- Artykuł 1 traktuje o planach restrukturyzacji i likwidacji instytucji finansowych.
- Artykuł 2 dotyczy ochrony przed ryzykiem, czyli wydzielenia ryzykownej działalności z banku.
- Artykuły 3 i 4 zawierają postanowienia o karalności kierownictwa za działalność w odniesieniu do przekroczenia granic dopuszczalnego ryzyka.

Celem ustawy jest ochrona depozytów przed ich nadmiernym wykorzystywaniem do finansowania ryzykownej działalności banku i próba rozwiązania problemu *too-big-to-fail*. Dzięki temu można uniknąć oddziaływania ryzykownej działalności

handlowej na działalność związaną z przyjmowaniem depozytów, a tym samym nie dopuścić, aby depozyty klientów były wykorzystywane do finansowania ryzykownych strategii spekulacyjnych na własny rachunek. Ponadto rozwiązania zaproponowane w ustawie mają przyczynić się do zagwarantowania większej stabilności systemu finansowego i ochronić pieniądze podatników przed wykorzystywaniem podatków do ratowania systemu bankowego kraju.

Według proponowanych rozwiązań wszystkie instytucje kredytowe, które potencjalnie mogą zagrażać stabilności systemu finansowego, muszą w ciągu 6 miesięcy od wejścia w życie ustawy przedstawić plany naprawcze (restrukturyzacyjne), które mają być regularnie aktualizowane (przynajmniej raz w roku lub po zmianie struktury organizacyjno-prawnej instytucji kredytowej). Plany naprawcze muszą zawierać działania, jakie podejmą banki na wypadek kryzysu zarówno pod względem organizacyjnym, jak i z punktu widzenia polityki gospodarczej. To powinno przyczynić się do szybkiej i efektywnej reakcji na sytuację kryzysową. W przypadku gdy bank należy do grupy finansowej, to w planie naprawczym muszą być zawarte rozwiązania dla całej grupy, a ta pojedyncza jednostka musi dodatkowo przygotować swój plan naprawczy w oparciu o przygotowany plan całej grupy. Odpowiedzialność za opracowanie, implementację, aktualizację oraz wdrożenie w czasie kryzysu planu naprawczego ponosi kierownictwo banku, niezależnie od wewnętrznych regulacji kompetencyjnych. To, czy dana instytucja jest potencjalnym zagrożeniem dla systemu finansowego, ocenia BaFin (Federalny Urząd Nadzoru Finansowego) oraz Bank Centralny Niemiec (Deutsche Bundesbank). W swojej analizie uwzględniać mają głównie wielkość banku, jego aktywność w kraju i za granicą, powiązania z krajowymi i globalnymi instytucjami finansowymi oraz możliwość jego zastąpienia. Ponadto ustawa nakłada na BaFin obowiązek utworzenia specjalnej jednostki, która przygotowuje dla systemowo ważnych instytucji kredytowych plany likwidacji. Banki systemowo ważne zobowiązane są do współdziałania w opracowywaniu planów likwidacyjnych. Również instytucje kredytowe oraz grupy finansowe, które potencjalnie nie są zdefiniowane jako systemowo ważne, podlegają sukcesywnej ocenie ich zdolności likwidacyjnych przez BaFin. W ten sposób instytucja nadzorcza może oceniać m.in. zdolność likwidacji banków i grup finansowych, a w przypadku problemów likwidacyjnych może zażądać jako *ultima ratio* poważnej restrukturyzacji, jak np. zawieszenie działalności lub redukcji ryzyka.

Artykuł 2 ustawy zabrania prowadzenia działalności, której towarzyszy nadmierne ryzyko, a zakaz obowiązuje od 1 lipca 2015 r. BaFin może zabronić działalności, która jest charakterystyczna dla danej instytucji finansowej, w przypadku zagrożenia wypłacalności tej instytucji. Naruszenie tego zakazu może podlegać karze pozbawienia wolności do 5 lat. Instytucja depozytowo-kredytowa nadal może prowadzić działalność na własny rachunek, pod warunkiem że przeniesie działalność generującą nadmierne ryzyko do oddzielnego podmiotu finansowego, który będzie należał do tej instytucji. Zgodnie z artykułem 2 obowiązek wydzielenia działalności biznesowej należy do dużych instytucji kredytowych, których wartość handlowa przekra-

cza 100 mld € lub których działalność handlowa przekracza 20% sumy aktywów i w ciągu każdego z ostatnich trzech lat jej wartość przekroczyła 90 mld €. Niektórzy eksperci uważają, że ustalone progi są zbyt wysokie, żeby znacząco wpłynąć na niemiecki sektor bankowy. W chwili wdrażania ustawy wyznaczone progi przekraczał jedynie Deutsche Bank [Hintze 2013].

Ustawa zaleca taki model bankowości, w którym działalność spekulacyjna charakteryzująca się wysokim ryzykiem musi zostać wydzielona do odrębnego podmiotu. Za działalność, która według ustawy jest zabroniona dla banku depozytowo-kredytowego, należy uznać takie transakcje, jak: realizacja działalności na własny rachunek i HFT¹ oraz działalność kredytowa i gwarancyjna za pomocą funduszy hedge i pozostałych funduszy pochodnych. Wyjątek stanowią tutaj operacje związane z animacją rynku². Jednak nie wszystkie operacje są zabronione. W portfelu usługowym banku depozytowego mogą znajdować się ryzykowne operacje realizowane na zlecenie klienta.

BaFin jako instytucja nadzoru ma prawo zakazać bankom określonych działalności niezależnie od tego, czy przekraczają one wyznaczone przez ustawę progi, w sytuacji kiedy BaFin uzna, że dana działalność jest zagrożeniem dla płynności banku. Potencjalnym zakazem mogą zostać objęte transakcje związane z animacją rynku lub inne, które są porównywalne w zakresie intensywności ryzyka do zabronionych działalności.

Jeżeli bank przekroczy wyznaczone przez ustawę progi, to w przeciągu 6 miesięcy musi sprawdzić na podstawie analizy ryzyka, jakie transakcje są niedozwolone. Faktyczny podział musi się odbyć w przeciągu 12 miesięcy od informacji o przekroczeniu progów.

Słuszny wydaje się pogląd, że zbyt wiele transakcji jest dozwolonych, aby mogło dojść do znaczącego ograniczenia ryzykownej działalności banków depozytowych [Hackethal, Krahen 2013]. Związek Banków Publicznych twierdzi, że trudno jest określić, które transakcje są *sensu stricto* na zlecenie klientów, a które ryzykowne operacje spekulacyjne na własny rachunek [VÖB 2013], ponieważ banki mają szeroką ofertę. Krytycznie ocenia się również uznanie działalności związanej z animacją rynku (*market-making*) za dozwoloną. Zdaniem autora rozwiązanie niemieckie daje nieograniczone możliwości bankowości inwestycyjnej realizowanej na zlecenie klientów, a ogranicza tylko *market-making* na własny rachunek. Logiczne i sprawdzalne odróżnienie działalności handlowej na własny rachunek od transakcji opartej na animacji rynku jest niemożliwe i nieprzydatne, jak można zaobserwować w USA

---

¹ High Frequency Trading – technika inwestowania polegająca na zawieraniu wielu transakcji giełdowych w jak najkrótszym czasie, z wykorzystaniem specjalnie zaprogramowanych komputerów, które na podstawie algorytmów decyzyjnych automatycznie dokonują transakcji.

² Działalność giełdowa, która polega na dostarczaniu płynności określonych papierów wartościowych na wybrany rynek. Animacja rynku odbywa się poprzez składanie zleceń kupna i sprzedaży, które oczekują na realizację od czasu pojawienia się przeciwstawnych zleceń ze strony innych uczestników rynku.

w wyniku wdrażania reguły Volckera [Hackethal, Krahen 2013]. Nie bez powodu grupa ekspertów Liikanena zaliczyła market-making do działalności niedozwolonej dla banków trudniących się działalnością depozytową. Hackethal i Krahen proponują przeniesienie tych transakcji razem z działalnością na własny rachunek do oddzielnego podmiotu. Podobnie poglądy prezentuje Rudolf Hickel, aby wyodrębnić z banku depozytowego produkcję ryzyka, czyli operacje związane z animacją rynku, jak również transakcje krótkoterminowe (do 60 dni) [Hickel 2013].

Kryzys finansowy nauczył też, że kierownictwo w instytucjach finansowych powinno zostać pociągnięte do odpowiedzialności karnej za efekty, jakie spowodowało ich złe zarządzanie ryzykiem. Dotychczasowe ustawodawstwo nie przewidywało odpowiedzialności karnej bankierów za destabilizację sektora bankowego i całego systemu finansowego. Artykuł 3 i 4 ustawy, która obowiązuje od 2 stycznia 2014 r., reguluje obowiązki w zakresie zarządzania ryzykiem kadry kierowniczej instytucji kredytowych i finansowych oraz ubezpieczeniowych. Jeżeli nie będą przestrzegane zalecenia instytucji nadzoru, wówczas za takie wykroczenie zostanie nałożona grzywna do 200 tys. €. Natomiast w przypadku istotnego pogorszenia sytuacji ekonomicznej instytucji finansowej, które jest efektem systematycznego złego zarządzania i które mogłoby doprowadzić do jej upadku, menedżerowie będą pociągani do odpowiedzialności karnej do pięciu lat pozbawienia wolności i grzywny pieniężnej w wysokości do 10,8 mln €. Istotne wydaje się uzupełnienie luk, które ujawniły się w trakcie kryzysu finansowego, i ograniczenie chęci menedżerów do nadużyć finansowych, które będą zagrożeniem dla stabilności finansowej [Hickel 2013].

4. Zakończenie

Wszystkie omówione w opracowaniu propozycje zmian mają wspólną cechę – postulują oddzielenie pewnych obszarów działalności banków od działalności depozytowej, a ich twórcy dążą do uproszczenia modeli działalności bankowej i rozwiązania problemu *too-big-to-fail*, ochrony deponentów przed negatywnymi skutkami ryzykownej działalności banków oraz zaprzestania praktyk wykorzystujących depozyty do refinansowania ryzykownej działalności.

Zastanawiające jest, że projekt ustawy wywołał lawinę komentarzy. Swoje stanowiska prezentowały nie tylko środowiska akademickie i związki banków, lecz również związki niezajmujące się branżą finansową. Najwięcej uwagi poświęcono artykułowi nr 2. Zdania były różne, ale mimo że idea oddzielenia ryzykownej działalności wydaje się właściwa, to na rynku niemieckim nie jest niezbędna. Sektor bankowy w Niemczech jest bardzo rozproszony. Dominują tam banki spółdzielcze i kasy oszczędnościowe (Sparkassen), które mając zasięg lokalny lub regionalny, oferują wszystkie usługi bankowe pod tzw. jednym dachem. Banki współpracują z przedsiębiorstwami, tworząc z nimi bliskie relacje – „Hausbank”, a dostęp do szerokiej palety usług obniża koszty. Dlatego zdaniem autora struktura niemieckiego systemu bankowego w Niemczech powinna pozostać bez zmian. Ponadto aktywa

lokalnych i regionalnych instytucji finansowych są stosunkowo małe i mimo że w swojej ofercie mają działalność spekulacyjną, to nie zagrażają one stabilności banku i całego systemu finansowego. Jednakże jest wiele większych banków, które mimo że nie są uważane za systemowo ważne, to w czasie kryzysu przeznaczono na ich ratowanie miliardy euro. Dlatego słuszne byłoby, zdaniem autora, obniżenie progów – do 15% działalności handlowej. Takie rozwiązanie ograniczy finansowanie operacji spekulacyjnych depozytami klientów i zabezpieczy system finansowy.

Poza tym artykuł 2 ustawy ma raczej symboliczny charakter, ponieważ banki mają tak szerokie pole działania dozwolone przez ustawę, że będą mogły tak określić działalność handlową, żeby znalazła się w kategorii dozwolonej działalności. Efektywniejsze byłoby oddzielenie działalności handlowej realizowanej zarówno na własny rachunek, jak i na zlecenie klientów. Wszystkie operacje związane z marketingiem powinny być niedozwolone dla banku depozytowego, ponieważ animacja rynku jest również obciążona ryzykiem. Jeżeli bank jest animatorem rynku w dużej liczbie segmentów lub utrzymuje duże zapasy, aby móc niezwłocznie reagować na chęć klientów do zawarcia transakcji, to taki bank będzie generował ryzyko systemowe, ponieważ będzie dominujący na rynku. Dlatego zdaniem autorki słuszne wydaje się stanowisko grupy ekspertów Liikanena, aby animacja rynku była niedozwolona dla tradycyjnych banków.

Literatura

- Brämer P., Gischer H., Richter T., 2011, *Bankensystem und Regulierung- Lehren aus der Krise, in Reform der Finanzmarktregulierung*, Schriften des Vereins für Socialpolitik, 0,0Druckner& Humboldt GmbH, Berlin.
- Dahlhoff G., 2014, *Banken in der Krise Niedergang mit System*, Tectum-Verlag, Marburg.
- Gesetz zur Abschirmung von Risiken und zur Planung der Sanierung und Abwicklung von Kreditinstituten und Finanzgruppen, vom 7. August 2013, Bundesgesetzblatt Jahrgang 2013 Teil I Nr. 47, ausgegeben zu Bonn am 12. August 2013.
- Gesetz zur Umsetzung eines Maßnahmenpakets zur Stabilisierung des Finanzmarktes (Finanzmarktstabilisierungsgesetz - FMStG) vom 17. Oktober 2008, Bundesgesetzblatt Jahrgang 2008 Teil I Nr. 46, ausgegeben zu Bonn am 17. Oktober 2008.
- Hackethal A., Krahen J., 2013, *Kommentierung des Entwurf eines Gesetzes zur Abschirmung von Risiken und zur Planung der Sanierung und Abwicklung von Kreditinstituten und Finanzgruppen*, Center of Excellence safe substantiable Architecture for Finance in Europe, Frankfurt, file:///C:/Users/Anna/Downloads/Kommentierung_Gesetzesentwurf_6Februar2013%20(1).pdf (6.01.2016).
- Hickel R., 2013, *Schriftliche Stellungnahme zur öffentlichen Anhörung des Finanzausschusses des Deutschen Bundestages am 22.4.2013 in Berlin zum Gesetzesentwurf der Bundesregierung: "Entwurf eines Gesetzes zur Abschirmung von Risiken und zur Planung der Sanierung und Abwicklung von Kreditinstituten und Finanzgruppen"* (Das. 17/12601).
- Hintze M., 2013, *Deutsche Bank-Die Mär von der Trennung*, Manager Magazine Online, <http://www.manager-magazin.de/unternehmen/banken/a-880621.html> (17.10.2015).
- Kasiewicz S., Kurkliński L., Marcinkowska M., 2013, *Sektor bankowy – motor czy hamulec wzrostu gospodarczego?*, Alterum-WIB, Warszawa.

- Koleśnik J., 2014, *Podział banków jako skuteczna metoda redukcji ryzyka too big to fail*, Economics and Management, no. 3, s. 64–75.
- Liikanen E., 2012, *Final report. High-level Expert group on reforming the structure of the EU banking sector*, Brussels.
- Proposal for a Regulation of The European Parliament and of The Council on structural measures improving the resilience of EU credit institutions, 2014, European Commission, COM (2014) 43 final, Brussels.
- Romiszevska I., 2008, *Kryzys bankowy w Niemczech – rozmiary strat i podejmowane interwencje do 30 października 2008 r.*, Biuletyn Instytutu Zachodniego, nr 6, Poznań.
- The Economist, 2012, *The Liikanen review into the ring*, <http://www.economist.com/node/21564233> (16.10.2015).
- Utzig S., 2012, *Stellungnahme des Bankenverbandes zum Schlussbericht der hochrangigen Experten-gruppe für Strukturreform im EU-Bankensektor*, Bankenverband, Berlin, <https://bankenverband.de/fachthemen/weitere-regulierungsthemen/liikanen-gruppe-fuer-strukturreformen/> (15.07.2015).
- (VÖB) Bundesverband Öffentlicher Banken Deutschlands, 2013b: VÖB-Aktuell-März 2013, http://www.voeb.de/de/newsletter/newsletter_aktuelles/ (6.06.2015).